

HET PRECISIEWERK VAN DE LINOTYPE-TECHNIEKER

Leon Theunis - Intertype C4 na het volledig demonteren en terug monteren/plaatsen op een andere locatie.

Sus pulmans & Maarten Renckens - Het onderhoud van de Linotype zetmachines, bijvoorbeeld de gietmond regelmatig poetsen.

In de wereld van letters en typografie bevindt zich een periode met fascinerende technologieën, zoals de **Linotype en Intertype machines**. Dit zijn machines waarmee de machinezetter, net zoals de handzetter vroeger, teksten zet. De Linotype maakt echter geen gebruik van losse loden letters maar giet een ganse regel of lijn tekst. De naam Linotype is trouwens afgeleid van het Engelse 'line of type'.

DE WERKING VAN DE LINOTYPE

De Linotype is dus geen letter-zetmachine (zoals bijvoorbeeld de [monotype die losse loden letters produceert](#)). Er worden geen letters gebruikt, maar koperen plaatjes waarin een letterbeeld is gegraveerd en die de naam '**matrijs**' dragen. Deze matrijzen worden verzameld tot een regel en van deze **matrijzenregel** giet de Linotype automatisch een **vaste loden regel**, waarop in verheven vorm de letters zijn gegoten. Zulk een regel noemen we een Linotype-regel en is direct voor afdrukken geschikt.

De Linotype heeft vier hoofd-mechanismen:

1. **De magazijnen waarin zich de matrijzen bevinden.** Deze hebben dezelfde betekenis voor de machinezetter als de letterkast voor de handzetter. Omdat elke matrijs automatisch circuleert en automatisch na gebruik in het magazijn terugkeert, is er slechts een klein aantal matrijzen nodig om ongelimiteerd zetsel te kunnen gieten. Een magazijn is dan ook relatief licht, zodat de zetter het gemakkelijk kan verwisselen. Tevens maakt dat het mogelijk telkens andere lettersoorten op de machine te gebruiken.
2. **Het toetsenbord.** Door middel van het neerdrücken van verschillende toetsen op het toetsenbord komen de daarop corresponderende matrijzen uit het magazijn vrij en vormen deze de matrijzenregel. De werking om een matrijs uit het magazijn vrij te maken is geheel automatisch. De snelheid waarmee de Linotype dus zetsel kan produceren wordt alleen bepaald door de vingervlugheid van de **linotypist**. Men verwacht niet zozeer een perfect tienvingersysteem van de linotypist. Enkele nuttige richtlijnen en veel oefening leren dat de toetsen veelal bediend worden door de dichtstbijzijnde vinger. Ook de juiste houding zorgt er voor dat er lang op een weinig vermoeiende manier kan gewerkt worden.
3. **Het gietmechanisme.** Het mechanisme om een Linotype-regel te gieten. De gezette matrijzenregel komt automatisch voor een **gietvorm** waarin metaal gespoten wordt en zodoende de loden regel vormt die op een galei terecht komt.
4. **Het distribueer-mechanisme.** Wanneer een matrijzenregel zijn dienst gedaan heeft wordt hij automatisch naar het distribueer-apparaat gebracht en komen de matrijzen elk weer op hun oorspronkelijke plaats in het magazijn terug.

Niet alleen de techniker, maar ook de linotypist moet een grondige kennis hebben van de werking. In geval van **storingen** dient er met

kennis en vaardigheid gehandeld te worden om zonder veel tijdverlies het werk te kunnen verder zetten. De typische geluiden, vlotte bewegingen enz. verraden de goede of verstoorde werking van het toestel aan wie het bedient. Gepast ingrijpen en de juiste oplossing vinden, geeft dan ook veel voldoening.

Mijn voorkeur voor de Linotype ontstond tijdens mijn opleiding tot typograaf. Deze vernuftige machine wilde ik kunnen bedienen. Daarom koos ik voor een extra specialisatie-jaar. Nadien kon ik nog een goede 15 jaar als linotypist aan de slag. Ondanks voortdurende omscholing bleef de **passie** bestaan voor de Linotype. Sinds mijn pensionering ga ik mee op pad met Leon Theunis, de techniker met meer dan 60 jaar ervaring en de enige in onze streken. Zijn kennis, gedrevenheid, zijn grote collectie wisselstukken, enz. motiveren mij nog steeds. Ik beschik ondertussen zelf ook over een Linotype model 48, heel wat wisselstukken en een Intertype model C4. Ook onder andere in Gent, Hasselt, Anderlecht, Antwerpen, Thuin, Vervins... zijn nog zetmachines in werking. Ze worden nog regelmatig gebruikt. Het is onze bedoeling hen in werkende staat te onderhouden.

Veel informatie dreigt verloren te gaan. Om deze kennis voor **toekomstige generaties** te bewaren, om de weinige machines die nog over zijn te kunnen behouden en onderhouden namen we deel aan het 'Meester-leerling' project.

*Sus Pulmans deelde zijn passie voor Linotype-technieken met Maarten Renckens, Patrick Goossens en Stoffel Van den Berg via een beurs van de Vlaamse overheid voor het doorgeven van vakmanschap in een meester-leerling-traject.

 INZENDER

Sus Pulmans

 LOCATIE

Kasterlee, Antwerpen, Gent...

 THEMA

Ambacht, vakmanschap en techniek

 TREFWOORD

[#ambacht](#) [#techniek](#) [#vakmanschap](#)
[#meester-leerling](#)